

بسمه تعالی

شاخص بهای تولیدکننده

۱ - مقدمه

شاخص بهای تولیدکننده (PPI) که اکنون در بسیاری از کشورهای جهان تهیه و مورد استفاده قرار می‌گیرد، طبق تعاریف و مفاهیم به کار رفته در استانداردهای بین‌المللی، اندازه‌ای است از تغییر قیمت کالاها و خدماتی که توسط تولیدکننده خریداری شده و پس از تولید محصول نهایی به فروش می‌رسد. بنابراین خروجی این سیستم محاسباتی، تغییر در سطح عمومی قیمت محصولات فروخته شده توسط تولیدکننده در مبدا فروش را اندازه‌گیری می‌کند و ورودی این سیستم نیز تغییر در قیمت‌ها را در مورد کالاها و خدمات خریداری شده توسط تولیدکننده، جهت تکمیل مراحل مختلف تولید، مشخص می‌نماید.

این شاخص در ایران، روند تغییرات قیمت‌ها را از دیدگاه تولیدکننده و خریدار در بخش‌های مختلف اقتصادی مانند کشاورزی، ماهیگیری، صنعت، خدمات و ... نشان می‌دهد و به‌عنوان نماگر پیش‌نگر (Leading Indicator) برای نشان دادن زود هنگام روند تورمی به کار گرفته می‌شود.

۲ - سابقه بررسی

به منظور تکمیل اطلاعات شاخص قیمت‌ها طرح محاسبه شاخص بهای تولیدکننده برای اولین بار از سال ۱۳۷۴ بر پایه سال ۱۳۶۹ تهیه و اجرا گردید و در سال‌های ۱۳۷۶، ۱۳۸۳ و ۱۳۹۰ مورد تجدیدنظر قرار گرفت.

۳ - دوره بررسی

دوره این بررسی ماهانه می‌باشد و گزارش آن به زبان‌های فارسی و انگلیسی انتشار می‌یابد.

۴- زمان قیمت‌گیری

زمان اخذ قیمت تولید کننده از اول تا بیست و نهم هر ماه می‌باشد و گزارش آن در نیمه اول ماه آینده منتشر می‌گردد.

۵- جامعه آماری و پوشش جغرافیایی

کلیه واحدها و کارگاه‌های تولیدکننده کالاها و خدمات در کشور جامعه آماری این بررسی را تشکیل می‌دهد.

۶- نحوه جمع‌آوری اطلاعات

جمع‌آوری اطلاعات مربوط به قیمت کالاها و خدمات مشمول بررسی شاخص بهای تولیدکننده در ایران در همه شهرهای مورد بررسی با مراجعه مستقیم آمارگیران ثابت، رسمی، محلی و کارآموده اداره آمار اقتصادی بانک مرکزی به تولیدکنندگان این قبیل کالاها و خدمات از طریق مصاحبه صورت می‌پذیرد. در واقع آمارگیران اقتصادی این اداره هر ماهه به حدود ۱۲۱۱ منبع اطلاع مراجعه و قیمت جاری بیش از ۳۶۴۴ مظنه از کالاها و خدمات را پرسش نموده و در صورتی که قیمت کالا یا خدمتی در ماه قیمت‌گیری نسبت به ماه گذشته افزایش یا کاهش داشته باشد، دلایل این نوسان، بررسی و ثبت می‌شود. قیمت‌های مورد محاسبه در شاخص بهای تولیدکننده قیمت‌های حاکم و رایج در بازار است لذا چنانچه کالا یا خدمتی دارای نرخ رسمی باشد و آن نرخ در معاملات معمول رعایت نشود، گزارش قیمت رسمی از نظر محاسبه شاخص مردود شناخته می‌شود.

۷- روش محاسبه شاخص

پس از جمع‌آوری قیمت‌ها، برای محاسبه شاخص بهای تولیدکننده در ایران از "میانگین موزون تغییرات قیمت اقلام مشمول شاخص با وزن ارزش تولید نسبی قلم در سال پایه" و از فرمول شاخص قیمت لاسپیرز (تعمیم یافته) استفاده می‌شود.

در این روش، معمولاً یک سال به عنوان سال پایه انتخاب و در آن سال براساس آمارگیری از منابع اطلاع نمونه و بر مبنای سبد شاخص بهای تولیدکننده، اهمیت هر یک از کالاها و خدمات که عبارتست از نسبت ارزش تولید کالا یا خدمت در سال پایه به ارزش تولید کل کالاها و خدمات، تعیین می‌گردد. بدین ترتیب میزان تأثیر هر یک از کالاها و خدمات نماینده در محاسبه شاخص بهای تولیدکننده متناسب با اهمیت آنها تعیین می‌شود.

۸- جداول سری زمانی

شاخص کل بهای تولیدکننده

اعداد سالانه شاخص و درصد تغییر سالانه آنها در سال‌های ۱۳۶۹-۱۳۹۴

(۱۳۹۰=۱۰۰)

سال	عدد شاخص	درصد تغییر سالانه*	سال	عدد شاخص	درصد تغییر سالانه*
۱۳۶۹	۲/۲	—	۱۳۸۲	۳۰/۲	۱۵/۶
۱۳۷۰	۲/۷	۲۲/۶	۱۳۸۳	۳۵/۳	۱۶/۹
۱۳۷۱	۳/۵	۲۷/۶	۱۳۸۴	۳۸/۴	۸/۸
۱۳۷۲	۴/۳	۲۴/۰	۱۳۸۵	۴۲/۸	۱۱/۵
۱۳۷۳	۵/۷	۳۲/۸	۱۳۸۶	۴۹/۲	۱۵/۰
۱۳۷۴	۸/۴	۴۷/۵	۱۳۸۷	۵۹/۵	۲۰/۹
۱۳۷۵	۱۰/۶	۲۶/۴	۱۳۸۸	۶۳/۹	۷/۴
۱۳۷۶	۱۲/۲	۱۵/۶	۱۳۸۹	۷۴/۵	۱۶/۶
۱۳۷۷	۱۴/۵	۱۸/۷	۱۳۹۰	۱۰۰/۰	۳۴/۲
۱۳۷۸	۱۷/۸	۲۲/۹	۱۳۹۱	۱۳۲/۴	۳۲/۴
۱۳۷۹	۲۰/۷	۱۶/۲	۱۳۹۲	۱۷۸/۱	۳۴/۵
۱۳۸۰	۲۳/۰	۱۰/۹	۱۳۹۳	۲۰۴/۵	۱۴/۸
۱۳۸۱	۲۶/۱	۱۳/۵	۱۳۹۴	۲۱۴/۵	۴/۹

*درصد تغییر بر مبنای اعداد کامل محاسبه شده است.

گروه‌های اصلی شاخص بهای تولیدکننده و ضرایب اهمیت آنها

(۱۳۹۰=۱۰۰)

ضریب اهمیت	نام گروه
۱۷/۱۲	۱- کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری
۵۱/۹۹	۲- ساخت (صنعت)
۱۸/۵۳	۳- حمل و نقل و انبارداری
۰/۹۱	۴- هتل و رستوران
۲/۰۳	۵- اطلاعات و ارتباطات
۳/۸۳	۶- آموزش
۴/۸۳	۷- بهداشت و مددکاری اجتماعی
۰/۷۵	۸- سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی

۹- مطالب خاص طرح

قابل ذکر است که شاخص بهای تولیدکننده دارای محدودیت‌هایی نظیر عدم پوشش کامل است و محاسبه آن بر اساس ستانده ناخالص^۱ می‌باشد.

تعیین ارقام سبد این شاخص، در سال ۱۳۹۰، بر اساس آخرین ویرایش «طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی کلیه فعالیت‌های اقتصادی»^۲ *ISIC* صورت پذیرفته است.

^۱ Gross:

تغییرات قیمت‌های دریافتی بنگاه‌های اقتصادی از بابت فروش کالاها و خدمات تولیدشده

^۲ *International Standard Industrial Classification of all Economic Activities*